

ສັກຮົມຜູ້ຫຍຸງໃນຮັບຮອມນູ່ຢູ່ຈຳບັບໃໝ່

ສຸນີ ໄຊຍຮສ*

ความภาคภูมิໃຈຂອງປະເທດຕ່າງໆ ມີຮັບຮອມນູ່ຢູ່ຈຳບັບໃໝ່ ທີ່ສື່ວ່າດີທີ່ສຸດກວ່າທຸກ ຈຳບັບທີ່ຜ່ານມາ ໂດຍເພາະໃນທຸວດການຄຸ້ມຄອງສຶກສິນ ເສີມພາບຂອງປະເທດ ເປັນຄວາມภาคภູມີໃຈຂອງ ຜູ້ຫຍຸງເຊັ່ນກັນ ທັງໃນສູນະຜູ້ມີບຖາກຮ່ວມ ຮັນງານການກໍານັດເນື້ອຫາແລກາຮຽນຮົງຄໍໄໝ ຮັບຮົມສາງຮ່ວມຮັບຮອມນູ່ຢູ່ ຕາມດັ່ງກ່າວບວນ ການທີ່ຈຳບັບນີ້ປະເທດມີສ່ວນຮ່ວມຮ່ວມຮ່າງຍ່າງມາກ

ປະເທດໄດ້ຮັບສຶກສິນປະໂຍ້ນໄດ້ ຈາກ ຮັບຮອມນູ່ຢູ່ນັ້ນນີ້ ຜູ້ຫຍຸງກີ່ໄດ້ຮັບດ້ວຍໃນສູນະ ຂອງປະເທດ

ແລະທີ່ສຳຄັນກີ່ ຍັງມີຄວາມກໍາວໜ້າໃນ ກະບວນການພັດນາສຶກສິນ ແລກາຮຽນໃນ ໂອກສາງປະກາດ ທີ່ຈະນຳໄປສູ່ການພັດນາ

ຕັດຍກາພຂອງຜູ້ຫຍຸງ ແລະສົ່ງຜລໃຫ້ຄຣອບຄວ້ອບອຸ່ນ ເຂັ້ມແຂງ ນັ້ນໝາຍຄື່ນ ການກຳໃຫ້ໜຸ່ມໜຸ່ນແລກສັງຄມ ເຂັ້ມແຂງເຂົ້າໜັ້ນເອງ

ເພຣະສຶກສິນ–ຄວາມເສມອກາຄໃນໂອກສຂອງ ຜູ້ຫຍຸງ ຄືວ ສຶກສິນສູນຂອງສັງຄມ ເປັນດັ່ງກ່າວຈັກ ເຈາະສະຫຼຸບປະກຳພັດນາທີ່ຍື່ງຍື່ນຂອງສັງຄມດ້ວຍ

■ ບກບາກຜູ້ຫຍຸງກັບຮັບຮອມນູ່ຢູ່ :
**ບກບນຶ່ງຂອງປະວັດສາສຕຣກໍເຊື່ອບ
ດ້ວອນາຄຕ**

ການຮ່ວມຮ່ວມຮ່າງຍ່າງໃຫ້ຈຳບັບທີ່ 16 ນີ້ ມີ ກະບວນການເກະຕິດ ແລະມີສ່ວນຮ່ວມຍ່າງສຳຄັນ ຂອງອົງຄໍກຮັບຮອມນູ່ຢູ່ຕ່າງໆ ອ່າງເຂັ້ມແຂງ ອັດທານ ແລະສາມັກຄື

*ສາມາຊີກສາງວ່າຮັບຮອມນູ່ຢູ່ ຈ.ທນອງນັ້ນລຳກູງ, ປະເທດສາງວັດນະກົມຈັງຫວັດທນອງນັ້ນລຳກູງ, ເລຂານຸກາຮົມຮ່ວມກຳນັນ ຜູ້ໃຫຍ່ນັ້ນແລະຜູ້ນໍາສຕຣີກະຕະວັນອອກເຊີ່ງເຫັນວ່າ

บทเรียนจากประวัติศาสตร์เรื่อง รัฐธรรมนูญ และการสามัคคีกันผลักดันให้เกิด การเปลี่ยนแปลงมายานานจากอดีต ทำให้ ผู้หญิงตระหนักรถึงความสำคัญของบทบัญญัติใน รัฐธรรมนูญ และการมีส่วนร่วมของผู้หญิงเอง

นั่นคือ จากหลักการที่รัฐธรรมนูญเป็น กฎหมายสูงสุดของประเทศไทยที่กฎหมายและ บทบัญญัติใดๆ จะขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญ มิได้ โดยเฉพาะบทเรียนจากรัฐธรรมนูญปี 2517 ซึ่งมีมาตรา 28 วรรคสอง ระบุว่า ชายและหญิงมีสิทธิ เท่าเทียมกัน และ มี บทเฉพาะกาล มาตรา 236 กำหนดให้การแก้ไขกฎหมาย ต่างๆ ที่ขัดแย้งต่อมาตรา 28 จะต้องทำให้เสร็จภายใน 2 ปี

แม้ว่ารัฐธรรมนูญ ปี 2517 ที่ได้รับการยอมรับอย่างสูง จะถูกยกเว้นโดย การรัฐประหารปี 2519 แต่ก็มีการแก้ไขกฎหมาย ระเบียบต่างๆ ที่ขัดแย้งต่อหลักการความเสมอภาคหญิงชายได้ส่วนหนึ่ง และส่งผลต่อทัศนคติ ของสังคมให้ยอมรับบทบาทผู้หญิงมากขึ้น

ผลที่สำคัญขั้นคือ การแก้ไขให้ผู้หญิง ดำรงตำแหน่งต่างๆ ได้เพิ่มขึ้น เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้พิพากษา อัยการ ฯลฯ และส่งผล ต่อมามีการเปลี่ยนแปลงที่ดีตามมาอีก แม้ว่า รัฐธรรมนูญทุกฉบับต่อมามาไม่มีการบัญญัติว่า

“หญิงและชายมีสิทธิเท่าเทียมกัน” อีกเลย จนมาถึงปี 2538 ที่มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญปี 2534 ระบุข้อความนี้อีก เพราะมีข่าวการ รณรงค์ต่อเนื่องขององค์กรผู้หญิงตลอดมา เช่น ผู้หญิงสามารถเป็นปลัดอำเภอ ผู้ว่าราชการ จังหวัด ตำรวจสอบสวน หรือนายพลทหาร รวมทั้งการปรับแก้กฎหมายหลายฉบับ

ยังมีความคืบหน้าด้านดีที่สำคัญอีกเช่น การที่รัฐบาลไทยตัดสินใจยกเลิกข้อส่วนของ อนุสัญญาว่าด้วยการจัดการ เลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุก รูปแบบ อีก 3 ข้อ หลังจาก ที่ลงนามรับรองอนุสัญญาฯ ของสหประชาชาติ ฉบับนี้ ตั้งแต่ 8 กันยายน 2538 และรับรองปฏิญญาสากระ ว่าด้วยสิทธิมนุษยชนตั้งแต่ 18 ธันวาคม 2522 แต่มี ข้อส่วนของอนุสัญญาฯ ถึง 7 ข้อ กล่าวคือ

ข้อ 7 – ความเสมอภาคทางการเมือง และการรับตำแหน่งราชการ

ข้อ 9 – ว่าด้วยการถือสัญชาติ

ข้อ 10 – ความเสมอภาคทางการศึกษา

ข้อ 11 – ว่าด้วยการจ้างงานชนิดเดียวกัน

ข้อ 15 – ว่าด้วยการทำนิติกรรม

ข้อ 16 – ความเสมอภาคในด้าน

ข้อ 29 – การให้อำนาจในศาลโลกใน การตัดสินกรณีพิพาท

ในที่สุด มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 30 ตุลาคม 2533 ยกเลิกข้อส่วนที่ 11, 15 และ มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 8 กันยายน 2535 ยกเลิกข้อส่วนที่ 9 ตามมา จึงยังคงเหลือ ข้อส่วนเพียง 4 ข้อ

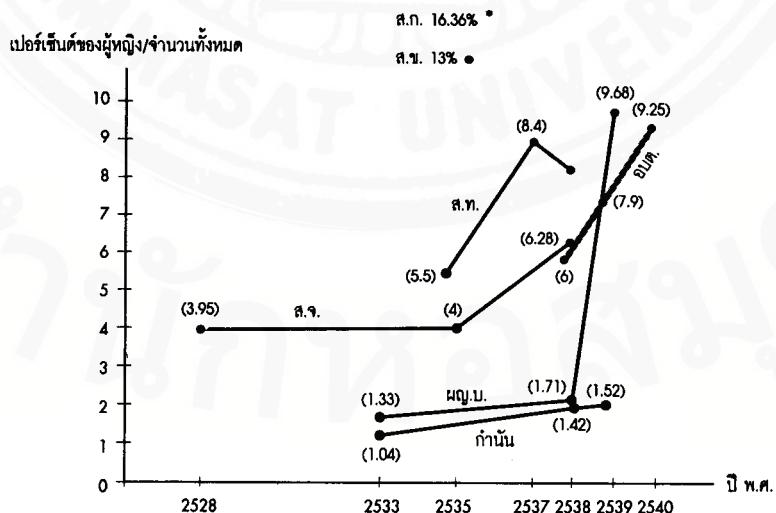
และเมื่อมีกระแสเรียกร้องให้มีการปฏิรูป การเมือง ที่ต้องการให้ได้มาซึ่งผู้แทนและรัฐบาล ที่มีคุณธรรมความสามารถ เพิ่มการมีส่วนร่วม และการตรวจสอบจากประชาชนเพิ่มขึ้น รวมทั้ง การกระจายอำนาจให้ชุมชนและท้องถิ่น จน นำมาซึ่งการลงมติของรัฐสภาจัดตั้งสภาร่าง รัฐธรรมนูญ เพื่อร่างรัฐธรรมนูญใหม่ทั้งฉบับ ทำให้ประชาชนตื่นตัวอย่างมาก รวมทั้งองค์กร

มีความหวังใหม่ว่า จะก่อเกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นได้บ้าง!

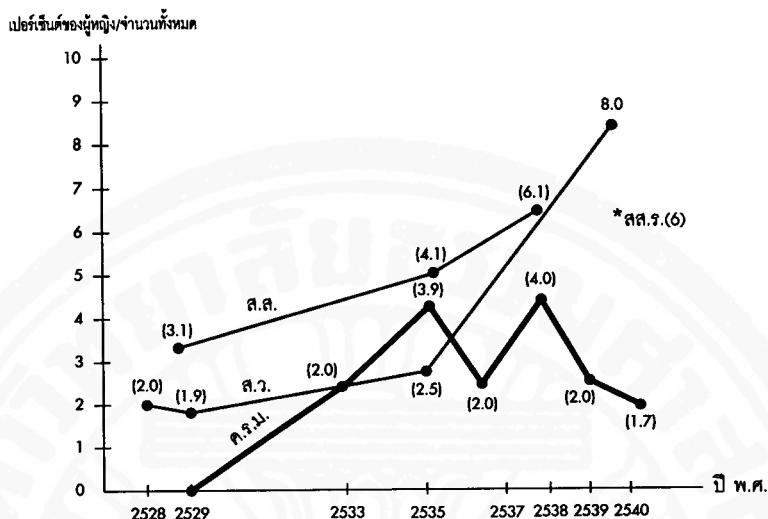
ปฏิบัติการเชิงรุก : การรณรงค์ เพื่อให้ได้ สสร. หมุน

ความเป็นจริงของสังคมไทยเข้าด้วย แม้ ผู้หญิงจะเป็นพลังครึ่งหนึ่งของประชาชน มีบทบาททั้งการผลิต การบริการ งานศึกษา และสร้างสรรค์ครอบครัว-ชุมชน เคียงบ่าเคียง ให้ล่าชาย แต่ในกระบวนการการตัดสินใจระดับบริหาร ทุกระดับ การตัดสินใจด้านกฎหมาย การจัดสรรงบประมาณ และการปกครอง ผู้หญิง กลับมีส่วนร่วมและมีบทบาทน้อยมาก (ตารางที่ 1 และ 2)

ตารางที่ 1 แสดงแนวโน้มของสัดส่วนผู้หญิงดำรงตำแหน่งในองค์กรปกครองท้องถิ่นต่างๆ

ตารางที่ 2 แสดงแนวโน้มของสัดส่วนผู้หญิง担当ร่างค่าแท้เปลี่ยนในเวกการเมืองการปกครองระดับชาติ

ดังนั้น องค์กรผู้หญิงจึงผนึกกำลังกันตั้งแต่ช่วงแรกของการเตรียมจัดตั้งสภาร่างรัฐธรรมนูญ โดยรวมกัน 16 องค์กรหลัก ก่อตั้ง “เครือข่ายผู้หญิงกับรัฐธรรมนูญ” ในการนำเสนอผู้หญิงกับรัฐธรรมนูญ เมื่อ 24 พฤศจิกายน 2539 (ซึ่งต่อมาเพิ่มเป็น 34 องค์กร) เพื่อผลักดันให้มีสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ (สส.) หญิงให้มากที่สุด

คำขวัญข้างรากศิริ “รัฐธรรมนูญที่ดีต้องมีสตรีร่วมร่าง” โดยจัดรณรงค์แก้ผู้นำสตรีทุกภูมิภาคให้ผู้หญิงที่มีเงื่อนไขลงสมัครสส. แต่ละจังหวัด ทั้งแข่งขันเป็นสส. เอง และเพื่อสามัคคีกันเลือกผู้หญิง เมื่อจากเป็นการเลือกกันเองให้เหลือจังหวัดละ 10 คน ถ้าไม่สมัครไม่มีสิทธิลงคะแนน

ผู้เขียนเองยอมรับว่า จากการมีโอกาสได้

ร่วมเสนาธิการและร่วมในการรณรงค์ต่อมาที่ จ.ขอนแก่น มีส่วนผลักดันให้การตัดสินใจลงสมัคร สส. ของตนเองมีเป้าหมายขัดเจนขึ้น เช่นเดียวกับผู้หญิงอีกหลายคน และมีผลให้ผู้หญิงจากสาขาอาชีพต่างๆ ร่วมงานของการร่างรัฐธรรมนูญในกระบวนการต่างๆ

วันที่ 9 – 13 ธันวาคม 2539 ซึ่งเป็นวันรับสมัคร สส. มีผู้หญิง 6,744 คน ชาย 12,591 คน และเมื่อผ่านการคัดเลือกกันเองเหลือจังหวัดละ 10 คน มีผู้หญิงผ่านรอบแรกได้ 64 คนจาก 42 จังหวัด รวมกับผู้หญิงสายนักวิชาการที่ผ่านกรรมการสรรหานำเสนอต่อรัฐสภาอีก 14 คน ซึ่งต้องเลือกจังหวัดละ 1 คน 76 คน และเลือกสายนักวิชาการอีก 23 คน รวมเป็นสภาร่างรัฐธรรมนูญ 99 คน

การผนึกกำลังกันอย่างเข้มข้น และแข็ง

กับเวลาจึงเริ่มขึ้นอีก เพื่อให้สมาชิกรัฐสภา พิจารณาเลือกผู้หญิงเข้าไปเป็น สสร. โดยอาศัย สมัครจากองค์กรต่างๆ มาช่วยกันในนาม เครือข่ายฯ

- รวบรวมประวัติย่อ ของผู้หญิงที่ผ่าน รอบแรก เพียงเพรื่อสื่อมวลชนและส่งถึงสมาชิก รัฐสภาทุกคน

- รณรงค์ให้สื่อต่างๆ ทั้งนสพ. วิทยุ โทรทัศน์ สัมภาษณ์ผู้หญิงเด่นๆ จากรอบแรก

- ทำบัตรรณรงค์ และประวัติย่อ มีอาสา สมัครร่วมกับผู้ผ่านรอบแรก บางส่วนไปแจกเอกสารที่ พรุบการเมืองต่างๆ และ รัฐสภา ซึ่งประเด็น “รัฐธรรมนูญที่ต้องมีสตรี ร่วมร่าง”

มติของรัฐสภา เมื่อ

26 ธันวาคม 2539 ปรากฏว่า มีสสร. หญิง 6 คน โดยสัญักวิชาการไม่มีผู้หญิงเลย จึงเป็นสัดส่วนระดับ 6% เช่นเดียวกับบทบาท อื่นๆ กล่าวคือ ดร.ยุพา อุดมคัสดี (จ.พิจิตรา) คุณพวงเจ็ก บุญเชียง (จ.พะเยา) คุณอุทัยวรรณ ดำรงกิจการวงศ์ (จ.ภูเก็ต) คุณพินทิพย์ ลีลาภรณ์ (จ.สงขลา) คุณปราณี วชิราศรีศิริกุล (จ.พิษณุโลก) และคุณสุนี ไชยรส (จ.หนองบัวลำภู) ทั้งนี้มีการผลักดันให้ ดร.ยุพา อุดมคัสดี ซึ่งมีบทบาทเป็นที่ยอมรับกว้างขวางได้เป็นรอง ประธานสภาฯร่างรัฐธรรมนูญ ซึ่งไม่เคยมีผู้หญิง

ดำรงตำแหน่งเป็นนี้ในรัฐสภามาก่อน และมี กรรมการอธิการยกร่างฯ 1 คน คือ สุนี ไชยรส และกรรมการพิจารณาร่างฯ 1 คน คือ พินทิพย์ ลีลาภรณ์

กระบวนการทางสืดเนื้อการ่าง รัฐธรรมนูญ : เพื่อประชาชน

1) สนับสนุนผู้หญิงที่ผ่านรอบแรก 10 คน ให้ยื่นความจำนงสมัครใจร่วมงานกับ สสร.

การกิจกรรมของ องค์กรผู้หญิงทั้งหมด กิจกรรมหนึ่ง จะต้องเป็นการเพิ่ม ศักยภาพของผู้หญิงเอง ในทุกๆ ด้าน

ในฐานะคณะกรรมการอธิการ วิสามัญรับฟังความคิดเห็น และประชาสัมพันธ์ประจำ จังหวัดทั้ง 76 จังหวัด รวมทั้งการเข้ามาเป็น อนุกรรมการอธิการ หรือคณะกรรมการ ทำงานต่างๆ ของสภาฯ รัฐธรรมนูญ ถ้ามีโอกาส เช่น การจัดส่งทีมงานบาง ส่วนไปช่วยงานของคณะอนุ

กรรมการฝ่ายรับฟังความคิดเห็น และ ประชาสัมพันธ์ เพื่อเกาะติดกระบวนการฯ ประจำติดต่อ สสร. ส่วนที่ไม่เข้าใจ ข้อเสนอขององค์กรผู้หญิง และองค์กรประชาชน บางประเด็น

2) การจัดเสวนาร่วมกับองค์กรต่างๆ เพียงเพรี่วนคิด สสร. สื่อมวลชน และประชาชน ทั่วไป เช่น

● 22 มกราคม 2540 – “ประเต็น กกฎหมายที่ควรได้รับการแก้ไข” โดย รศ. วิมลศิริ

ข่าวภูมิเวช

- 29 มกราคม 2540 – “การให้ระบบสังส่วนเพื่อโอกาสแห่งความเสมอภาคของหญิง-ชาย” โดย ดร.สุธีรา ทอมสัน

- 5 กุมภาพันธ์ 40 – ร่วมกับสำนักงานอัยการสูงสุด เรื่อง “รัฐธรรมนูญใหม่หนทางสู่ความเสมอภาคของผู้หญิงจริงหรือ”

- 19 กุมภาพันธ์ 2540 – เสนา “การเลือกปฏิบัติต่อสตรี ศึกษาจากกรณีตัวอย่าง”

- 26 กุมภาพันธ์ 2540 – ร่วมกับศูนย์ศิริคีกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เรื่อง “เหลียงแหล่งแลหัน : รัฐธรรมนูญกับการส่งเสริมสถานภาพสตรี”

- 3 – 4 มีนาคม 2540 – ร่วมกับหลายองค์กร ในวันสตรีสากล เรื่อง “ผู้หญิงต้องการอะไรจากรัฐธรรมนูญ” และ “รัฐธรรมนูญต้องการอะไรจากผู้หญิง”

- จัดละครเรื่องแสดงทั่วประเทศ – สะท้อนการเลือกปฏิบัติต่อผู้หญิง และจัดทำจดหมายข่าว

- 7 มีนาคม 40 – ร่วมกับคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ (กสส.) เรื่อง “สตรีกับการปฏิรูปการเมือง”

- 8 มีนาคม 40 – ร่วมกับสภารัฐแห่งชาติ “สตรีต้องการอะไรในรัฐธรรมนูญ”

- 21 มีนาคม 40 – ร่วมกับ

มูลนิพรีดิริช เอเบอร์ก เรื่อง “การคุ้มครองและปกป้องสิทธิมนุษยชน : ข้อบัญญัติที่พึงมีในรัฐธรรมนูญ”

- 22 มีนาคม 2540 – เสนา “รัฐธรรมนูญใหม่ฝ่ายวิกฤติสังคมไทย” ที่สถาบันปรีดี พนมยงค์

- 24-25 มีนาคม 2540 – การประมวลและสังเคราะห์ข้อเสนอร่วมขององค์กรพัฒนาเอกชน เสนอต่อสภาร่างรัฐธรรมนูญอย่างเป็นทางการ

๔๖

■ ข้อบัญญัติของรัฐธรรมนูญ

หัวใจสำคัญที่องค์กรประชาชนเสนอ และจากเวทีรับฟังความคิดเห็น และประชาพิจารณ์ของกลุ่มต่างๆ ทั่วประเทศ รวมทั้งจากรายบุคคลที่ส่งข้อเสนอต่อ สสร. สะท้อนความต้องการร่วมขั้นพื้นฐานที่สำคัญ คือ การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนและมีมาตรการ–กลไกให้คุ้มครองสิทธิ บรรลุผลในชีวิตจริง

ยิ่งมีการยอมรับให้สามารถนำสิทธิในรัฐธรรมนูญ ไปอ้างสูคดีในศาลได้ ยิ่งมีความเรียกว่องต้องการให้การบัญญัติหมวดสิทธิเสรีภาพประชาชนขัดเจน และครอบคลุมให้มากที่สุด เพื่อเป็นหลักประกันแห่งอนาคต

ข้อเสนอของเครือข่ายผู้หญิงกับรัฐธรรมนูญเสนอร่วมกับองค์กรประชาชนต่างๆ แต่มีบาง

ประเด็นที่องค์กรผู้หญิงจะติดตามแก้ไขติด เพื่อให้สิทธิที่ระบุไว้แล้วไม่ถูกตัดตอน หรือเปลี่ยนแปลง ยั่งคง และประเด็นที่ยังตกหล่น คือพยาบาลทางการผลักดันให้บัญญัติเพิ่มเติม กระบวนการเหล่านี้จะดำเนินอยู่ตลอดช่วงการร่างรัฐธรรมนูญ

ก. ประเด็นหลักการสำคัญโดยทั่วไป

- ทุกคนต้องไม่ถูกกีดกัน และถูกเลือกปฏิบัติ เพราะเหตุแห่งความแตกต่างทางเพศ เชื้อชาติ ชาติกำเนิด ชาติพันธุ์ ผิว ภาษา ศาสนา ความเชื่อ ความคิดเห็นทางการเมือง สถานะทางเศรษฐกิจ สถานะการสมรส ตลอดจนความพิการทางร่างกาย หรือเงื่อนไขในสุขภาพ
- ให้มีองค์กรอิสระคุ้มครองสิทธิเสรีภาพประชาชน เช่น คณะกรรมการสิ่งแสปริม และคุ้มครองสิทธิมนุษยชน
- ให้มีเสรีภาพในการรวมกลุ่ม การ

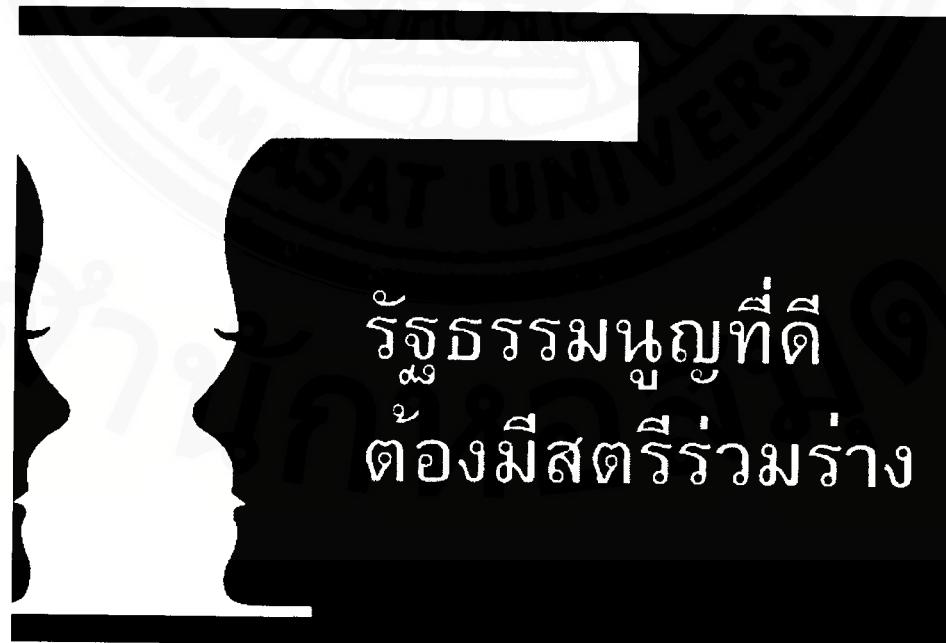
ชุมนุมโดยสงบ สิทธิในการรับรู้ข้อมูล และสิทธิมีส่วนร่วมตัดสินใจ เมื่อมีผลกระทบต่อชุมชน

● สิทธิทางการศึกษา การรับบริการสาธารณสุข โดยเฉพาะผู้ด้อยโอกาส ต้องคุ้มครองและคุ้มครองเด็ก คนพิการ เด็ก และเยาวชน

● ให้อิสระองค์กรปกครองท้องถิ่นเพิ่มขึ้น และกระจายอำนาจฯ-เงิน

● ให้มีกลไกตรวจสอบการใช้อำนาจของนักการเมือง ข้าราชการอย่างจริงจัง เพื่อให้การบริหารงานอยู่ติดธรรม โปร่งใส และรับผิดชอบต่อประชาชน

● กระบวนการจัดการ ดูแลรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติเป็นไปอย่างเหมาะสม และยั่งยืน ฯลฯ เพื่อประโยชน์ของท้องถิ่นและของประเทศ

รัฐธรรมนูญที่ดี
ต้องมีสตรีร่วมร่าง

บ. ตัวอย่างของประทีก์ สสธ. ที่มุ่ง แต่งจังหวัดเพื่อพัฒนาศักยภาพ

มาตราในรัฐธรรมนูญ	ตัวชี้วัดผลดำเนินงาน	ร่างchromaที่การพัฒนาฯ	ร่างchromaที่การพัฒนาฯ	การเผยแพร่ต่อสาธารณะ	ต่างสุคัญ (ฉบับที่ 16)
มาตรา 4 (บทที่ ๑๑)	“ผู้ตัดสินใจความเป็นมุขย์” (รัฐธรรมนูญ ฉบับ戎)	ตัดคำว่า “ผู้ตัดสินใจ” ทุก มาตราที่เกี่ยวข้อง	ฝึกว่า “ผู้ตัดสินใจ”	ฝึกอบรมตัวดู “ผู้ตัดสินใจ”	คด ๓ “สื้อสารเชิงความเป็น มนุษย์”
มาตรา 5 (บทที่ ๑๒)	รับรองว่า...ไม่ว่าจะสำหรับผู้ใด ก็ ได...	ฝึกอบรมตัวคำว่า “พิเศษ” —คงไว้—	—คงไว้—	ฝึกอบรมตัวดู “พิเศษ” ๓ คน	คงไว้ “พิเศษ”
มาตรา 28 (หมวดเดียวเดียวและเสรีภาพ ของชนชาติฯ)	...บุคคลซึ่งถูกกล่าวหาหรือเปลี่ยนสภาพที่ รัฐธรรมนูญนี้รับรองไว้สามารถยก บากบุญญี้แต่หัวรัฐธรรมนูญนี้เพื่อให้เสีย ทางศาล หรือยกฟ้องเป็นผู้ต้องรับโทษในศาล	—คงไว้—	—คงไว้—	—คงไว้—	—คงไว้ทั้งหมด—
มาตรา 30 (หมวดเดียวเดียว)	...ชายและหญิงเมื่อเท่าเทียมกัน ทราบ เลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นการกระดานต่อบุคคลเพศ เดียวเท่านั้นตามแต่ต้อง...	ฝึกอบรมตัวดู “ชายและ หญิง เมื่อเลือกปฏิบัติเท่าเทียม กัน” —คงไว้—	—คงไว้—	ฝึกอบรมตัวดูตามเดิม ๓ คน, ขยายฟื้น “ท่านสาม ท่านภายนอนบัญญัติ”	—คงไว้ทั้งหมด—
มาตรา ๕๓ (หมวดเดียวเดียว)	เด็กและเยาวชนเมื่อใดก็ต้องรับความตั้งมารของ อย่างรู้จักและการปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรม	—คงติดตาม—	—คงติดตาม—	ฝึกอบรมตัวดูตามเดิม ในครอบครัว ๒ คน ในมหาศาลา ๓๐ “ทำส ก互相ทำรุนแรงและ การประทุษษาอย่าง รุนแรงโดยยั่งค้างไว เป็นส่วนตัวหรือเป็น	“เด็ก เยาวชน และ บุคคลในครอบครัว ฝึก อบรมตัวดูตามเดิม โดยรู้จักจากการใช้ความ รุนแรงและกิจกรรมบุคคลของ อันไม่เป็นธรรม...

บ. ตัวอย่างบทประพันธ์ สสส. ที่มีวิธีการเขียนแบบให้เป็นมาตรฐาน (ต่อ)

มาตรา 80 (หมวดด่วนนวนโยบาย พัฒนาเมืองรัฐ)	ร่างขอตั้งหน่วยงาน	ร่างกรอบภารกิจของยานร่างฯ	ร่างกรอบภารกิจของพัฒนาฯ	การประเมินผู้ติด	ร่างถัดไป (ฉบับที่ 16)
มาตรา 80 (หมวดด่วนนวนโยบาย พัฒนาเมืองรัฐ)	รัฐตั้งรัฐวิสาหกิจฯ สำนักบริหารและพัฒนาความ เจริญอย่างยั่งยืนและดูแลป้องกันภัยอุบัติเหตุ ให้มีภารกิจทางการเงิน គรรษาภายนอก ในการรับราชการ และการประ同胞อาชีพ และการปรับเปลี่ยนโครงสร้าง การตั้งรัฐวิสาหกิจหรือประยุทธ์นิเวศรัฐฯ โดย จัดทำงบประมาณทางแมลงวันสึกคยัญภายนอก ก្នោះข้อมูล หรือจะเพิ่มเติมคำสั่งได ๆ ซึ่งมี ผลใช้บังคับไม่นานที่สำคัญให้ไดความไม่ เสื่อมยานคุณภาพและปฏิรังษ์แห่งชาติ	ตั้งออกห้องมาตรา ให้มีภารกิจและอำนาจ และการดำเนินการตาม ที่กฎหมายกำหนดให้ มีผลใช้บังคับ	รัฐตั้งองค์มูลนิธิและ ห้องน้ำเด็กและเยาวชน ส่งเสริมความเสมอภาค ของทุกคนและช่วย เสิร์ฟ ส่วนรวมและพัฒนาคุณภาพ เป็นปีกแห่งการศรับบ เครื่องและความเข้มแข็ง ของมนุษย์ รัฐต้อง ^๔ แสดงตนให้เป็นชุด ยกไกว ผู้พิการหรือ ผู้พิพากษา	ครอบครัวจะกระทำ มิได...” ให้เพิ่มเงินสนับสนุน มาตรา 53—	คงไว้ตามร่างกรอบมา- ธิการพัฒนาฯ
มาตรา 86 (หมวดด่วนนวนโยบาย พัฒนาเมืองรัฐ)	รัฐตั้งองค์กรวิสาหกิจท่องเที่ยวและ แสดงออกภารกิจของพัฒนาฯ เพื่อดูแลครอบครองแรงงาน โดยเฉพาะต้องมีที่ การแสดงออกทางประชารัฐนักการใช้แรงงาน เด็กและแรงงานหญิงโดยมีขอบเขตต้องจัด	ตั้งออกห้องมาตรา รัฐต้องส่งเสริมให้ ประชาชนร่วมท่องเที่ยว งานท่า ศูนย์ครุฑ และงานโศภะฯ และงานศิลปะและแรงงาน	รัฐต้องส่งเสริมให้ ประชาชนร่วมท่องเที่ยว งานท่า ศูนย์ครุฑ และงานโศภะฯ และงานศิลปะและแรงงาน	คงไว้— คงไว้—	คงไว้—

บ. ตัวอย่างข้อประเมินที่ ๕ สร. ทบจ. และองค์กรที่อยู่ภายใต้พิเศษ (ต่อ)

มาตรฐานการประเมินคุณภาพ	ร่างของคุณภาพดำเนินงาน	ร่างกรอบมาตรฐานการยกระดับ	ร่างกรอบมาตรฐานการพัฒนา	การประเมินติดต่อ	ร่างสุดท้าย (ฉบับที่ ๑๖)
มาตรฐานในการประเมินคุณภาพ ของงานให้เป็นธรรมและ บรรลุผล	ระบบเบร眷งานสืบสาน ความทันต่ออุปกรณ์ และการให้บริการ	ผู้ถูก จัดระดับบรรจงงาน ล้มเหลว การประทับ สังคม ความทันต่อไป บนเรื่องงานให้เป็น ธรรม	ผู้ถูก จัดระดับบรรจงงาน ล้มเหลว การประทับ สังคม ความทันต่อไป บนเรื่องงานให้เป็น ธรรม		
มาตรฐาน 190 (หลักสูตรศึกษา)	ไม่มี	การพัฒนาระบบ หรือร่างระบบ. ประกอบ ด้วย. ที่เกี่ยวข้องกับ สตูลและตึกโดยตรง ในชั้นกรอบมาตรฐาน สภากําเนียรน้ำท่วม ที่ประชุมตั้งคณ กรรมาธิการวิสามัญ ชั้นเพื่อพัฒนา ประกอบด้วยผู้แทน องค์กรสตูลและตึก มีจำนวนไม่น้อยกว่า ห้าในสานักงานฯ อย กิจกรรม	การพัฒนาระบบ หรือร่างระบบ. ประกอบ ด้วย. ที่เกี่ยวข้องกับ สตูลและตึกโดยตรง ในชั้นกรอบมาตรฐาน สภากําเนียรน้ำท่วม ที่ประชุมตั้งคณ กรรมาธิการวิสามัญ ชั้นเพื่อพัฒนา ประกอบด้วยผู้แทน องค์กรสตูลและตึก มีจำนวนไม่น้อยกว่า ห้าในสานักงานฯ อย กิจกรรม	ผู้ถูก จัดระดับมาตรฐาน ที่ปรับปรุงส่งผู้แทน รายงานวิธีนี้จะนำเสนอ สำนักปลัดกระทรวงฯ และคณาจารย์...(คงติด)	การพัฒนาระบบ ที่ปรับปรุงส่งผู้แทน รายงานวิธีนี้จะนำเสนอ สำนักปลัดกระทรวงฯ และคณาจารย์...(คงติด)

ข. ตัวอย่างงบประมาณเบื้องต้น ที่ 1 แบบงบประมาณรายจ่ายประจำปี พ.ศ. ๒๕๖๗ (ต่อ)

มาตราในบัญชีธรรมนูญ	ร่างขอคุมบังคับงาน	ร่างธรรมดากิจการร่างๆ	ร่างธรรมดากิจการพิเศษฯ	การเบรุตต์ติ	ร่างสุดท้าย (ฉบับที่ 16)
มาตรา 199 และมาตรา 200 (หมวดดั้งเดิม) ส่วนที่ 8	-ไม่มี-	เพิ่มใหม่ทั้งสิ้นมาตรา และเป็นส่วนที่ 8 ว่า ด้วย “คณะกรรมการ สิทธิมนุษยชนแห่งชาติ” -ครั้งที่-	เมืองใหม่ทั้งสิ้นมาตรา ที่ 2 มาตรารื้อ “เมือง คณะกรรมการสิทธิฯ” -ครั้งที่-	ผู้เสนอตัดออกหมุด ที่ 2 มาตรา ถึง 15 คุณ (คือ ไม่มีคุณ กรรมการสิทธิฯ) แล้วแต่จะต้องการ	ครั้งที่ 2 มาตรา เป็น ส่วนที่ 8 ของหมวด รัฐสภา “คณะกรรมการ สิทธิมนุษยชนแห่งชาติ” แต่ปรับเปลี่ยนบางส่วน เล็กน้อย
มาตรา 334 (บทเฉพาะกาล)	คณะกรรมการสิทธิฯ (ไม่มี)	ไม่มีกำหนดเวลาการ จัดตั้ง-	ไม่มีกำหนดเวลา-	ให้กำหนดเวลา ภายใน 2 ปี คณะกรรมการสิทธิฯ มีสิทธิชัมแห่งชาติ	-กำหนดเวลาในปี-

**ค. ประดิษฐ์มาตรการส่งเสริมความเสมอภาค
: แบบทดสอบสัดส่วนซึ่งไม่เป็นที่ยอมรับ**

มีหลายมาตรการที่องค์กรผู้หญิงพยายามเสนอ และสสร. หญิงได้ประยุติติดตามผ่านการเห็นชอบโดย นั่นคือ แนวคิดที่รัฐควรมีมาตรการส่งเสริมความเสมอภาคซึ่งอาจใช้เป็นการชี้คร่าวได้โดยกำหนดสัดส่วนหญิงชายในการดำรงตำแหน่งต่างๆ ที่มีความจำเป็น เพื่อทำให้บางบทบาท–แนวคิด ทั้งหญิงและชายสามารถเสนอ มุมมองวิธีการปฏิบัติงานได้อย่างสมดุล และมีประโยชน์ต่อชุมชนและสังคมได้ดียิ่งขึ้น

แน่นอนว่า แนวคิดระบบสัดส่วนนี้คงต้องถือเป็นการเปิดประเด็นเพื่อการรณรงค์ต่อไป เพราะสังคมทั่วไปยังมองเป็นเรื่องผู้หญิงต้องการอภิสิทธิ์ โดยไม่ได้ย้อนถึงความเป็นมาในอดีต ว่าสังคมสร้างทัศนคติและโอกาสในสังคมให้ชายมากกว่าหญิง many วานวนจนเสื่อม่อนเป็นการแย่งชิงที่ไม่เป็นธรรม

สิ่งที่องค์กรผู้หญิงต้องเร่งทำต่อไป คือ การพัฒนาเพิ่มศักยภาพของพลังสตรีเอง เพื่อเพิ่มโอกาสในการแข่งขันทุกตำแหน่ง ควบคู่กับการรณรงค์ให้สังคมเข้าใจปัญหา และมีภูมิปัญญา ส่งเสริมการจัดการเลือกปฏิบัติต่อไป

ประเด็นที่มีการประยุติด แต่ไม่ผ่านความเห็นชอบ เช่น

– มาตรา 97

ให้พรรคการเมืองเสนอรายชื่อผู้ลงสมัครเลือกตั้งทั้งสองแบบให้มีชายและหญิงฝ่าย

ละไม่น้อยกว่า 1 ใน 3

– มาตรา 189

ให้กรรมการวิสามัญ ประกอบด้วย หญิงและชายฝ่ายละไม่น้อยกว่า 1 ใน 3

– มาตรา 199

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ควรมีชายและหญิงในสัดส่วนที่เหมาะสม

– มาตรา 202

คณะกรรมการตี ควรมีชายและหญิง ในสัดส่วนที่เหมาะสม

– มาตรา 254

ศาลรัฐธรรมนูญ ควรมีผู้ทรงคุณวุฒิ ทั้งชายและหญิง

– มาตรา 284

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น– ควรมี มาตรการส่งเสริมให้มีสัดส่วนหญิงชายที่เหมาะสม

ฯลฯ

**การรณรงค์ให้รัฐสภารับร่าง
รัฐธรรมบุญ : ยกขากคือจดหมาย**

ในภาวะที่มีการวิจารณ์ โจมตี กระหึ่ง ระบุท่าทีของพรรคการเมืองหลายพรรค รวมทั้ง สมาชิกกุฎิสภากางส่วน จะไม่รับร่างรัฐธรรมนูญ

ประชาชนทุกสาขาอาชีพทั่วประเทศ ทั้งหญิง และชาย รวมทั้งองค์กรประชาชนต่าง ๆ และเครือข่ายผู้หญิงกับรัฐธรรมนูญ ได้มีการกำลังกันรณรงค์ทุกรูปแบบ ให้ประชาชนหญิงชาย แสดงออกซึ่งการสนับสนุนร่างรัฐธรรมนูญ เป็นกระแส “สีเที่ยว” ทั่วประเทศที่มีพลังยิ่ง

คำเรียกร้องถูกส่งผ่านถึงนายกรัฐมนตรี และรัฐสภา อย่างท่วมท้น เช่น บางส่วนของข้อเสนอจากเครือข่ายผู้หญิงฯ

1. ขอเรียกร้องให้สามารถรักษา ร่วมกันลงมติรับร่างรัฐธรรมนูญอย่างไม่มีเงื่อนไข

2. ขอเรียกร้องให้นายกรัฐมนตรี ในฐานะผู้นำของรัฐบาลรักษาคำมั่นที่ได้ให้ไว้แก่ประชาชนที่จะรับร่างรัฐธรรมนูญ ในวันที่ 27 กันยายน นี้ อย่างไม่มีเงื่อนไข

3. หากจะทำการแก้ไขรัฐธรรมนูญ ภายหลังประกาศใช้ ต้องให้เป็นภารกิจของสมาชิกรัฐสภาชุดใหม่ และให้ประชาชนมีส่วนร่วมโดยจัดการประชุมสาธารณะข้อเสนอแก้ไข ในที่สุด รัฐธรรมนูญฉบับที่ 16 ก็ประกาศใช้ด้วยความหวังของประชาชนทั้งหญิงชายว่าจะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้นในสังคมไทย

■ การกิจหนักหน่วงของอัยยุข้าวหน้า : ก้าวย่างไปความหวังของประชาชน จะเป็นจริง

1. ในฐานะกฎหมายสูงสุด ประชาชน

ทั้งหญิงชาย ทั้งเมืองและชนบทต้องสามารถเข้าใจเนื้อหาสำคัญของรัฐธรรมนูญมากที่สุด เพื่อได้รับประโยชน์จากสิ่งดี ๆ ที่กำหนดไว้มิใช่นั้นอาจถูกละเมิดสิทธิ หรือไม่ได้รับการคุ้มครองเท่าที่ควรจะเป็น ทั้งในเบื้องคุคล ชุมชน และองค์กรท้องถิ่น

2. ยังมีกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญพระราชบัญญัติ อีกจำนวนมากที่ต้องออกติดตามมา จึงจะมีผลบังคับใช้สมบูรณ์ ดังนั้นการติดตามการออกกฎหมายต่อเนื่อง จึงเป็นเรื่องสำคัญไม่แพ้กันในด้านเนื้อหาและเวลาด้วย เนื่องจากกฎหมายบางอย่างมีระยะเวลากำหนดไว้จำนวนมากไม่มีกำหนดเวลา ถ้าไม่มีคนติดตามสนใจ อาจล้าหลังกว่าที่ควรจะเป็น หรือไม่ได้เนื้อหาที่สมบูรณ์เพียงพอ

3. กลไก – มาตรการคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพประชาชน และตรวจสอบการใช้อำนาจของข้าราชการ–นักการเมือง ยังเป็นเรื่องใหม่ของสังคมไทย และยังไม่มีองค์กรเกิดขึ้นเป็นส่วนใหญ่ เรื่องนี้เป็นเรื่องสำคัญมากเช่นกันที่ประชาชนต้องติดตาม โดยเฉพาะองค์กรผู้หญิง สนใจกรณีนี้อย่างสูง เพราะเป็นหลักประกันสิทธิเสรีภาพของประชาชน

4. มีกฎหมาย กฎระเบียบ ที่บังคับใช้อยู่ในปัจจุบันจำนวนมาก ยังไม่สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ แม้ตามหลักการจะขัดหรือแย้งรัฐธรรมนูญไม่ได้ แต่ก็ไม่ได้ถูกยกเลิกไปโดยอัตโนมัติ แต่ถ้าไม่มีองค์กรใดสนใจ และประสานกับช่องทางที่สามารถแก้ไขได้จริงจัง ก็

จะตอกดังต่อไปและทำให้มีการปฏิบัติที่ขัดต่อหลักความเสมอภาค ความยุติธรรม และมีการเลือกปฏิบัติได้ต่อไปอีกยาวนาน จึงมีการจัดสถานศึกษากฎหมายเพ่ง-อาญา กฎหมายแรงงาน ฯลฯ ที่ยังมีประเด็นขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญในหลายวาระตามมาต่อเนื่อง ซึ่งยังต้องดำเนินต่อไปทุกวการเพื่อช่วยให้สังคมได้ขัดเจนขึ้น

อาจกล่าวสรุปได้ว่า ประเด็นกฎหมายที่องค์กรผู้หญิงสนใจมีมากมาย แต่ที่จับตาเป็นพิเศษ คือ เกี่ยวกับประเด็นความไม่เสมอภาค หญิง-ชาย และการเลือกปฏิบัติรวมทั้งกฎหมายเกี่ยวกับการปกครองท้องถิ่น ว่าจะมีการปรับปรุงและพัฒนาไปอย่างไรให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ

ถ้าย้อนหลังไป 3-4 ปีที่ผ่านมา องค์กรผู้หญิงในขอบเขตทั่วประเทศทั้งจากสถาบันการศึกษา องค์กรพัฒนาเอกชน และผู้นำสตรีทัวร์ทัวร์ในพื้นที่ ได้ให้ความสนใจเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชน โดยเฉพาะผู้หญิงในองค์กรปกครองท้องถิ่นอย่างสูง มีการจัดเผยแพร่ความรู้เรื่องอบต. และรณรงค์ให้ผู้หญิงลงสมัครอบต. อย่างกว้างขวางมากที่สุด และยังมีโครงการต่อเนื่อง พัฒนาศักยภาพของ อบต. หญิง ทุกภูมิภาค

ทั้งนี้เหตุผลจึงใจสำคัญที่สุด คือ องค์กรท้องถิ่นระดับ อบต. ใกล้ชิดประชาชนมากที่สุด เป็นพื้นฐานการสร้างแนวคิดประชาธิปไตยมากที่สุด ถ้าสามารถมีแนวคิดที่ถูกต้อง มีการพัฒนาบทบาทหญิง-ชาย ในมุมมองการวางแผน

และการตัดสินใจด้านงบประมาณ-โครงการ และมีการตรวจสอบจากประชาชนอย่างถูกต้อง ก็จะเป็นพื้นฐานที่ดีของการพัฒนาพลังของผู้หญิงเอง และการมีส่วนร่วมของประชาชนได้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ในระดับชาติ

นั่นคือที่มาของการกำหนดหลักสูตรเผยแพร่รัฐธรรมนูญขององค์การต่างๆ ที่ต้องมีเรื่องการปกครองท้องถิ่นเป็นหัวข้อหลักทุกครั้ง

การกิจกรรมขององค์กรผู้หญิงทั้งหมดอีกประการหนึ่ง จะต้องเป็นการเพิ่มศักยภาพของผู้หญิงเองในทุกๆ ด้านตามความสนใจของแต่ละกลุ่ม และที่น่าสนใจช่วงหลังรัฐธรรมนูญประกาศใช้ คือ บทบาทของสถาบันผู้หญิงกับการเมืองที่จัดรณรงค์เตรียมตัวผู้หญิงที่จะลงสมัครทางการเมือง โดยเฉพาะระดับชาติ ทั้ง สส. และวุฒิสมาชิก โดยจัดไปแล้ว 5 รุ่นทุกภูมิภาค

■ เข้มบุյจารំតំបនេខាងក្រោម : ចំណែកឈរនៃវគ្គនៅក្នុងការរំភេទនូយោ

ช่วงรณรงค์ร่างรัฐธรรมนูญ องค์กรผู้หญิงทั่วประเทศ และเวที สส. เอง ก็ได้ให้ความสนใจ จัดเวทีเฉพาะให้ผู้หญิงได้เสนอความคิดเห็น ต่างๆ แต่ก็ยังไม่เพียงพอ เมื่อเทียบกับจำนวนผู้หญิงและประชาชนทั่วประเทศ

เมื่อรัฐธรรมนูญมีผลบังคับใช้ องค์กรผู้หญิงทั่วประเทศก็สามารถต่อการกิจการให้ความเข้าใจเรื่องรัฐธรรมนูญแก่ผู้นำสตรี และศึกษา

ปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตจริง ทั้งมรณะกันนัน ผู้ใหญ่บ้านและผู้นำสตธีภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เครือข่ายแม่หฤทัยล้านนา ชมรมผู้นำสตธีภาคใต้ สถาบันวิจัยบทบาทหญิงชายและการพัฒนา สมาคมส่งเสริมสถานภาพสตรี คณะกรรมการ ส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ (กสส.) ศูนย์สตรีฯ ของทุกมหาวิทยาลัย คณะกรรมการ พัฒนาสตรีระดับจังหวัด (กพสจ.) ของจังหวัด ต่างๆ คณะกรรมการธุรกิจการสตรีฯ ของสภาผู้แทนราษฎร หน่วยงานราชการต่างๆ เช่น สาธารณสุข พัฒนาชุมชนฯลฯ ต่างดำเนินโครงการ หลากหลายเพื่อทำความเข้าใจรัฐธรรมนูญ รวมทั้ง เครือข่ายผู้หญิง กับ รัฐธรรมนูญ

ข้อสรุปที่ทุกองค์กรได้รับ โดยเฉพาะเสียงสะท้อนจากผู้นำสตรีชนบท และผู้นำชุมชนทั่วไปคือ อย่างให้จัดลงไปทุกหมู่บ้าน ตำบล ทุกชุมชน อย่างให้ทุกคนได้รู้ได้เข้าใจ เพราะจะมีประโยชน์อย่างมาก

เผยแพร่เรื่องรัฐธรรมนูญทั่วประเทศ ซึ่งส่วนใหญ่จัดโดยองค์กรสตรี และเป้าหมาย 80% เป็นผู้นำสตรีในชนบท มีเรื่องนำเสนอใหม่น้อย

ในกรณีการจัดอบรมฯ แก่ผู้ฟังจำนวนมาก แม้ว่าจะมีเงื่อนไขจำกัดด้านเวลา และคนฟังมีส่วนร่วมได้น้อย แต่ก็มีผลดีด้านกว้าง กระตุ้นให้สนใจศึกษาต่อไป จึงสมควรจะจัดต่อไปให้กว้างขวางยิ่งขึ้น

หัวใจสำคัญคือ

การที่ผู้หญิงต้องสนใจ กำลังกันให้เข้มแข็ง มีพลังที่สุด จึงจะ^{สามารถทำให้ผลดีของ} ^{รัฐธรรมนูญส่วนต่างๆ} ^{เป็นประโยชน์ต่อ} ^{ประชาชนและผู้หญิงเอง} ^{ได้มากที่สุด}

โดยได้รับความสนับสนุนจากมูลนิธิอาเซีย มี ประเด็นที่นำเสนอให้หลายประการ

ประการแรก หลักสูตรนี้ใช้เวลา 2 วัน ถ้าไม่ค้างคืน ต้องมีเวลาอย่างน้อย 17.00 น. เพราะเนื้อหาต่อเนื่องและค่อนข้างเรียกร้องผู้เข้าอบรมให้อยู่ตลอดทั้งสองวัน จึงค่อนข้างสมบูรณ์ ในประเด็นสำคัญของรัฐธรรมนูญ โดยแยกเป็น 5 หัวข้อหลัก คือ

ข้อสังเกตบางประการจากการจัดการ เผยแพร่รัฐธรรมนูญ : โดยเฉพาะ กลุ่มผู้นำสตรี

เท่าที่ผู้เขียนมีโอกาสไปร่วมโครงการ

- 1) บทบาทภูมิปัญญา และการเลือกปฏิบัติ
- 2) สิทธิเสรีภาพของประชาชน
- 3) มาตรการ-กลไก คุ้มครองสิทธิฯ
- 4) การเลือกตั้งระบบใหม่
- 5) การปกครองท้องถิ่น

ทั้งนี้เน้นกระบวนการที่ผู้ร่วมสัมมนา มีส่วนร่วมมากที่สุด โดยการสร้างบรรยายกาศที่เป็นกันเอง และมีชีวิตชีวา

ประการที่สอง แม้ผู้ดำเนินการจะส่งเสริมให้กลุ่มเป้าหมายเป็นผู้นำชุมชนผู้ชายได้แต่ไม่เกิน 30% ของจำนวนผู้สัมมนา (80–100 คน) เพื่อได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนความเห็นกันด้วย โดยเน้นให้โอกาสผู้หญิง แต่องค์กรผู้หญิงส่วนใหญ่ในพื้นที่มักจะจัดผู้หญิงล้วน หรือที่มีผู้นำชายก็ไม่เกิน 10% โดยมีเหตุผลว่า ต้องการให้โอกาสแก่ผู้หญิงก่อน เนื่องจากโครงการอบรมที่มีเนื้อหาสาระด้านกฎหมาย มักจะมีแต่ผู้ชายได้ไปประชุมอยู่แล้ว ไม่ค่อยมีโอกาสสำหรับผู้หญิง

ประการที่สาม เคยมีผู้ทักท้วงอยู่บ้างว่า เรื่องรัฐธรรมนูญค่อนข้างยาก ใกล้ตัวชาวบ้านไม่ควรจะมีเนื้อหามากนัก จะทำให้รับไม่ไหวโดยเฉพาะสตรีชนบท เช่น หมวดสิทธิฯ ก็อาจลองศึกษาครั้งละไม่กี่มาตรา

แต่เนื่องจากคณะกรรมการมีความเห็นร่วมกันว่าหมวดสิทธิฯ และกลไกคุ้มครองสิทธิฯ เป็นเรื่องพื้นฐานที่ชาวบ้านต้องรู้ก่อนอื่น และโอกาสที่จะกลับมาให้ความรู้จุดเดิมซ้ำอีก เป็น

เรื่องยาก เพราะงบประมาณและกำลังคนจำกัดอย่างน้อยที่สุดก็ต้องให้รู้ภาพรวม-หลักการสำคัญ-วิธีการอ่านและศึกษารัฐธรรมนูญ-ตัวอย่างบางส่วน ทั้งนี้เพื่อต่อไปผู้นำสตรีและผู้นำชุมชนจะศึกษาค้นคว้าด้วยตัวเอง หรือในกลุ่มชุมชนต่อไปเองได้ เพราะจะมีรัฐธรรมนูญ และบทสรุปย่อให้นำกลับไปด้วยทุกคน

ในช่วงเวลาไม่กี่เดือนนี้ จากการทดลองนำเสนอหัวข้อสิทธิฯ โดยใช้เวลาอย่างน้อย 3 ชั่วโมง และมาตรการกลไกคุ้มครองสิทธิอย่างน้อย $1\frac{1}{2}$ ชั่วโมง ในแต่ละการประชุม มีข้อสรุปขึ้นต้นว่าถ้าใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของผู้เข้าประชุม ผู้นำสตรีซึ่งเป็นชาวบ้านความรู้น้อยเกือบทั้งสิ้นสามารถมีความรู้สึกร่วมกันว่ารัฐธรรมนูญไม่ใช่เรื่องยากจนเกินไป โดยเฉพาะเรื่องสิทธิฯ เป็นเรื่องที่สามารถค้นหาด้วยประกอบการศึกษามาตรฐานฯ ในรัฐธรรมนูญได้ ประกอบกับทุกครั้งของการประชุม จะมีการแสดงบทบาทสมมติจากปัญหาเรื่องสิทธิฯ ซึ่งพบว่ามีประเด็นที่น่าสนใจแสดงออกมากมาย และทำให้เข้าใจซัดเจนยิ่งขึ้น

กระบวนการศึกษาเรื่องสิทธิฯ จะมีการแยกเป็น 5 กลุ่มหลัก แต่ละกลุ่มมีมาตราสำคัญ 5–6 มาตรา โดยแบกรัฐธรรมนูญให้ทุกคนเปิดอ่าน และคุยกันในกลุ่มพร้อมกับยกตัวอย่างสถานการณ์ปัจจุบันที่ยังไม่เป็นไปตามรัฐธรรมนูญประกอบรายมาตรา แต่ละกลุ่มจะบันทึกมารายงานแลกเปลี่ยนกัน สุดท้ายวิทยากรค่อยสรุปเพิ่มเติมโดยอิงตัวอย่างจริงของแต่ละชุมชน

การสรุปเนื้อหาหมวดสิทธิฯ จะจัดลำดับเพื่อให้ชาวบ้าน เข้าใจง่ายขึ้นดังนี้

ก. สิทธิผู้ต้องหา ผู้ต้องขัง – เน้นสิทธิในชีวิตร่างกายของทุกคน ไม่มีการเลือกปฏิบัติใดๆ โดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มาตราที่เน้นคือ ม.31, 33, 237, 238, ม.241

ข. สิทธิชุมชน – เน้นการรักษาประโยชน์โดยการร่วมมือกัน ในฐานะกลุ่มชุมชน หรือท้องถิ่น โดยเน้นมาตรา 44, 45, 46, 49, 56, 59

ค. สิทธิผู้ด้อยโอกาส – โง่ถึงหลักการในรัฐธรรมนูญและชี้รูปธรรมการปฏิบัติว่า จะมีกฎหมายตามมาอีกหลายฉบับ ซึ่งประชาชนต้องติดตาม ต้องผลักดันนโยบายของพรรค การเมืองต่างๆ และนโยบายของรัฐบาลมารองรับหลักการใหญ่นี้ มาตราเน้นคือ ม.43, 45, 52, 54, 55 และ ม.30

ง. สิทธิทั่วไปของประชาชน – เช่น ม.34, 39, 40, 57, 58, 62 และถ้ามีผู้เข้าร่วมมาก อาจแยกอีกกลุ่มนึง โดยเพิ่มมาตรา เช่น 244, 245

จ. สิทธิผู้หญิง สิทธิกลุ่มนี้ไม่ได้หมายถึงผู้หญิงมืออาชีพใดๆ เนื่องจากอื่น แต่เป็นการคุ้มครองไม่ให้มีการเลือกปฏิบัติโดยไม่คำนึงหลักความเสมอภาค (ม.30) และเน้นถึงการเปลี่ยนทัศนคติของชายและของสังคมที่มองผู้หญิงเป็นสมบัติของสามี ลูกเป็นสมบัติของพ่อแม่ (ม.53) โดยถือว่าความรุนแรงในครอบครัวเป็นเรื่องผิด

กฎหมายที่รัฐต้องคุ้มครอง เพราะโดยทั่วไปแล้วถ้าไม่เหลืออด เห้อทอนจริงๆ ผู้หญิงจะไม่สำเร็จในครอบครัวถึงสำรวจและศาลอยู่แล้ว

นอกเหนือนี้ เน้นมาตรา 80, 86 ซึ่งเป็นแนวโน้มบายพื้นฐานแห่งรัฐด้าน ชาย-หญิง และแรงงานหญิง รวมทั้งมาตรา 190

ประการที่สี่ ทรงคุณที่ประเมินว่า กลไกคุ้มครองสิทธิส่วนใหญยังไม่เกิดขึ้นจริงยังไม่ควรเป็นหัวข้อหลักในช่วงนี้ เพราะเข้าใจยาก ซึ่งในการจัดพับว่า เป็นหัวข้อที่ค่อนข้างเข้าใจยากที่สุด แต่ก็พอเข้าใจและตอบคำถามได้ เนื่องจากมีกรณีตัวอย่างที่เป็นรูปธรรมของผู้หญิงอย่างน้อย 5 เรื่อง ให้ค้นคว้าว่าขัดต่อรัฐธรรมนูญมาตราใดบ้าง และจะอาศัยกลไกคุ้มครองสิทธิฯ อย่างไรโดยแนวนำองค์กรหลัก กล่าวคือ

- มาตรา 28 อ้างสิทธิในรัฐธรรมนูญต่อสู้ดีเดีย

- ศาลยุติธรรม
- ศาลปกครอง
- ศาลรัฐธรรมนูญ
- ผู้ตราจารการแผ่นดินของรัฐสภา
- คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
- ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง 50,000 คน เข้าชื่อขอเสนอออกกฎหมาย หรือ ให้สอบสวนการทุจริตของนักการเมืองได้

ผลก็คือ ส่วนใหญ่เห็นความสำคัญของการ

มีกลไกคุ้มครองสิทธิเหล่านี้ และต้องการให้เกิดขึ้นโดยเร็วทั้งสิ้น นั่นหมายถึงการเป็นแรงผลักดันต่อการจัดตั้งองค์กรต่างๆ ให้เร็วและมีประสิทธิภาพ

ประการที่ห้า เรื่องการรณรงค์เผยแพร่วัชกรรมนูญ เป็นเรื่องยิ่งใหญ่ระดับชาติเป็นเรื่องการทำให้ประชาธิปไตย และการเมืองเป็นเรื่องของชาวบ้านที่ชัดเจนเรื่องหนึ่ง และแนวโน้มจะมีการเลือกตั้งระบบใหม่ตามวัชกรรมนูญ ในเวลาอีกไม่นานนัก เรื่องราวของวัชกรรมนูญยิ่งต้องได้รับการตระหนักรู้ที่จะช่วยกันเผยแพร่รอบย่างกว้างขวางที่สุดโดยเร็ว

ฉบับใหม่ปุทางให้ และก็ตระหนักรู้ถึงการกิจของผู้หญิงเองที่จะต้องพิสูจน์ความมุ่งมั่น ความรับผิดชอบ และความสามารถ ของผู้หญิงในการทำงานทุกด้าน รวมทั้งการที่จะต้องศึกษา มิให้ถูกเลือกปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรมอีกต่อไป ทั้งนี้ หัวใจสำคัญคือ การที่ผู้หญิงต้องเน้นกำลัง กันให้เข้มแข็งมีพลังที่สุด จึงจะสามารถทำให้ผลดีของวัชกรรมนูญส่วนต่างๆ เป็นประโยชน์ต่อประชาชน และผู้หญิงเองได้มากที่สุด

■ บทสรุป : การก้าวผ่ายังข้างไป สืบสุก

ผู้หญิงที่ผ่านการศึกษาเรื่องสิทธิฯ ต่าง ตระหนักรู้ถึงความหวังในอนาคตที่วัชกรรมนูญ